

Борозенська

територіальна громада та виклики
воєнного часу

Атлас умов та ресурсів

ТОВАРИСТВО
ДОСЛІДНИКІВ
УКРАЇНИ

ГЕОІНФОРМАЦІЙНИЙ
ПОРТАЛ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ГЕОЛОГІЯ ТА
ГЕОМОРФОЛОГІЯ

КЛІМАТ

ҐРУНТИ

ЛАНДШАФТИ ТА
РОСЛИННІСТЬ

ЕКОЛОГІЯ

ДЕМОГРАФІЯ

СОЦІАЛЬНА СФЕРА

БЕЗПЕКА
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ГОСПОДАРСЬКИЙ
РОЗВИТОК

ТУРИЗМ І КУЛЬТУРНА
СПАДЩИНА

МІСТОБУДІВНЕ
ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ

ТРАНСПОРТНА
ІНФРАСТРУКТУРА

НАСЛІДКИ ВІЙНИ ТА
ПОВОЄННА СТРАТЕГІЯ
РОЗВИТКУ

ТОВАРИСТВО
ДОСЛІДНИКІВ
УКРАЇНИ

ГІС-портал
Херсонської
області

УДК 528.94:911(477.72-22) «362/364»(084.4)

Б84

Рекомендовано до друку Вченою радою Херсонського
державного університету Міністерства освіти і науки
України (протокол № 10 від 24.02.2025 р.)

Рецензенти:

член-кореспондент НАН України, доктор біологічних наук, професор Олександр

ХОДОСОВЦЕВ

доктор географічних наук, професор Микола БАРАНОВСЬКИЙ

кандидат географічних наук, Віктор ЧЕХНІЙ

Експерт від Борозенської територіальної громади:

Ганна БАНЧУКОВА, в.о. начальника відділу у справах земельних питань, екології, архітектури,
будівництва, комунального господарства та цивільного захисту виконавчого комітету
Борозенської сільської ради

Б84

**Борозенська територіальна громада та виклики воєнного часу: атлас умов та
ресурсів** / Товариство дослідників України; заг. ред. П. Остапенко,
Д. Мальчикова; авт. кол.: П. Остапенко, Д. Мальчикова, І. Пилипенко та ін. – Київ;
Херсон; Борозенське, 2025. – 36 с.

ISBN 978-617-7090-97-6

Атлас умов та ресурсів довоєнного розвитку і повоєнної відбудови Борозенської територіальної громади Херсонської області - частина глобального проєкту Товариства дослідників України із створення та підтримки геоінформаційної системи для цілого регіону, що базується на географічному підході до створення ГІС-систем. Це картографічне навчальне видання, що характеризує умови і ресурси розвитку громади у мирний час і наслідки широкомасштабного воєнного вторгнення російської армії. Атлас містить картографічні і аналітичні матеріали за трьома розділами «Природні умови та ресурси довоєнного розвитку і повоєнної відбудови», «Соціальна сфера та демографічний потенціал територіальної громади», «Економічний розвиток громади, інфраструктура відбудови та розвитку».

Призначений для здобувачів освіти, викладачів, науковців, мешканців громади, представників органів місцевого самоврядування і всіх тих, хто цікавиться місцевим розвитком.

УДК 528.94:911(477.72-22) «362/364»(084.4)

ISBN 978-617-7090-97-6

©Товариство дослідників України, 2025

©ХДУ, 2025

©П. Остапенко, Д. Мальчикова, 2025

©Колектив авторів, 2025

Авторський колектив

Павло Остапенко – кандидат географічних наук, керівник проєкту, автор ідеї;

Дар'я Мальчикова - докторка географічних наук, професорка, аналітка розділу "Наслідки війни і повоєнна стратегія розвитку";

Ігор Пилипенко - доктор географічних наук, професор, аналітик розділів "Демографія довоєнного часу", "Вплив війни на демографічний потенціал".

Олександр Бончковський – PhD з географії, автор розділів: "Геоморфологічна карта", "Фізична карта", "Клімат", картограф розділів: "Соціальний захист", "Культура", "Спорт", "Центри безпеки та пожежно-рятувальні частини", "Містобудівне освоєння території", "Культурна спадщина", картограф розділів "Агропромисловий комплекс",

Володимир Швайко - автор розділів: "Ґрунти", "Ландшафти та рослинність", "Природно-заповідний фонд", "Екологічна мережа", "Військові ландшафти сучасності";

Андрій Бончковський - PhD з географії, автор розділів: "Геологічна будова і корисні копалини", "Екологічні проблеми";

Станіслав Остапенко - PhD з географії, картограф розділів: "Вплив війни на демографічний потенціал", "Промисловість", "Мережа автомобільних доріг", "Наслідки війни і повоєнна стратегія розвитку";

Роман Перхалюк - картограф розділів: "Демографічний потенціал", "Соціальна сфера: освіта, медицина, соціальний захист, культура, спорт", «Культурна спадщина і туристична діяльність мирного часу»;

Яна Мілевська - аналітка розділів: "Промисловість", "Агропромисловий комплекс", "Соціальна сфера: освіта, медицина, соціальний захист, культура, спорт", "Центри безпеки та пожежно-рятувальні частини", "Мережа автомобільних доріг", "Туристичні місця та маршрути";

Олена Денисенко - кандидатка географічних наук, аналітка розділів: "Генеральні плани населених пунктів", "Містобудівне освоєння території";

Дар'я Остапенко – дизайнерка проєкту.

ТОВАРИСТВО
ДОСЛІДНИКІВ
УКРАЇНИ

ГЕОІНФОРМАЦІЙНИЙ
ПОРТАЛ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Зміст

Карта територіальної громади.....	5
Загальна характеристика територіальної громади.....	6

Розділ I. Природні умови та ресурси довоєнного розвитку і повоєнної відбудови

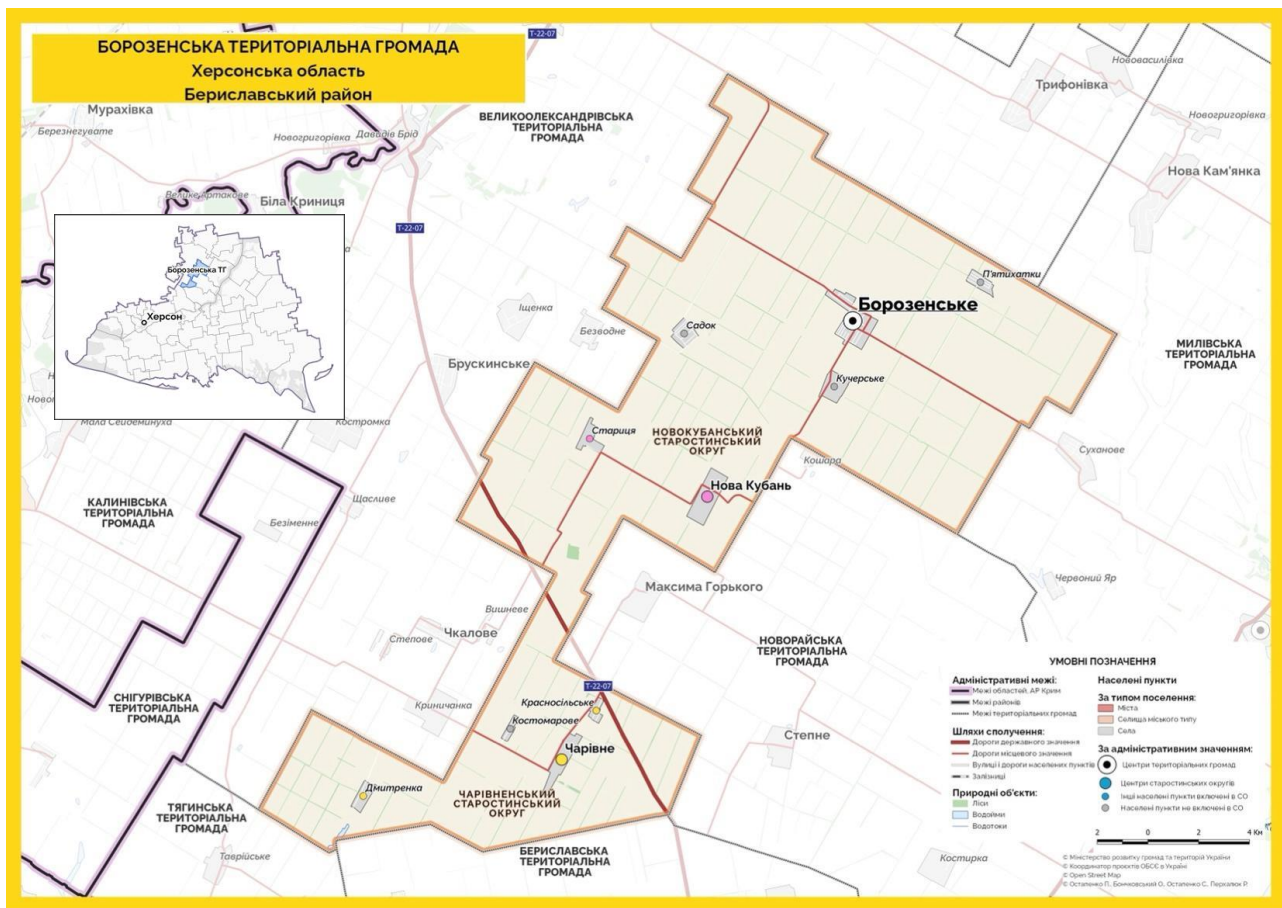
ГЕОЛОГІЯ.....	7
ГЕОМОРФОЛОГІЯ	8
КЛІМАТИЧНІ УМОВИ	10
ҐРУНТИ	11
ЛАНДШАФТИ ТА РОСЛИННІСТЬ	13
ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН: 2021 рік	14

Розділ II. Соціальна сфера та демографічний потенціал територіальної громади

ДЕМОГРАФІЯ ДОВОЄННОГО ЧАСУ	16
ВПЛИВ ВІЙНИ НА ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ	18
СОЦІАЛЬНА СФЕРА: 2021 рік	20
ІНФРАСТРУКТУРА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ: 2021 рік	22

Розділ III. Економічний розвиток громади, інфраструктура відбудови та розвитку

ГОСПОДАРСЬКИЙ РОЗВИТОК У МИРНИЙ ЧАС	24
КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА І ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИРНОГО ЧАСУ	26
ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА: 2021 РІК	27
МІСТОБУДІВНЕ ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ: 2021 РІК.....	29
НАСЛІДКИ ВІЙНИ І ПОВОЄННА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ	31

Загальні умовні позначення до карт в атласі

- Межі областей, АР Крим
- Межі територіальних громад
- Тип населених пунктів:**
 - Міста
 - Селища
 - Села
- Шляхи сполучення:**
 - Дороги державного значення
 - Дороги місцевого значення
 - Вулиці і дороги населених пунктів
 - Залізниця

Назви старостинських округів, населених пунктів на картосхемі вище і далі на інших картосхемах в атласі вказані станом на 2021 рік.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ (2021)

Назва тергромади	Борозенська
Тип тергромади	сільська територіальна громада
Область	Херсонська
Район	Бериславський
Площа (кв. км)	325,2
Кількість старостинських округів	1
Кількість міст	0
Кількість селищ	0
Кількість сіл	10
Населення (2021, тис. осіб)	3,6
Кількість ВПО (01.01.2024)	381
Кількість населення в т.ч. із ВПО (01.01.2024)	2 663
Густота населення тергромади (осіб/кв.км)	11,1
Середній приріст населення 2001-2021 (%)	-35,6
Населення працездатного віку (осіб, станом на 01.01.2022)	2105
Населення старше працездатного віку (осіб, станом на 01.01.2022)	805
Населення молодше працездатного віку (осіб, станом на 00.01.2022)	687
Бюджет тергромади (2021, загальний фонд без урахування міжбюджетних трансфертів, млн. грн)	10,44
Індекс податкоспроможності тергромади	0,71
Базова дотація тергромади (тис. грн.)	1 362,00
Реверсна дотація тергромади (тис. грн.)	0
Кількість ЦНАП в тергромаді	1

Борозенська територіальна громада

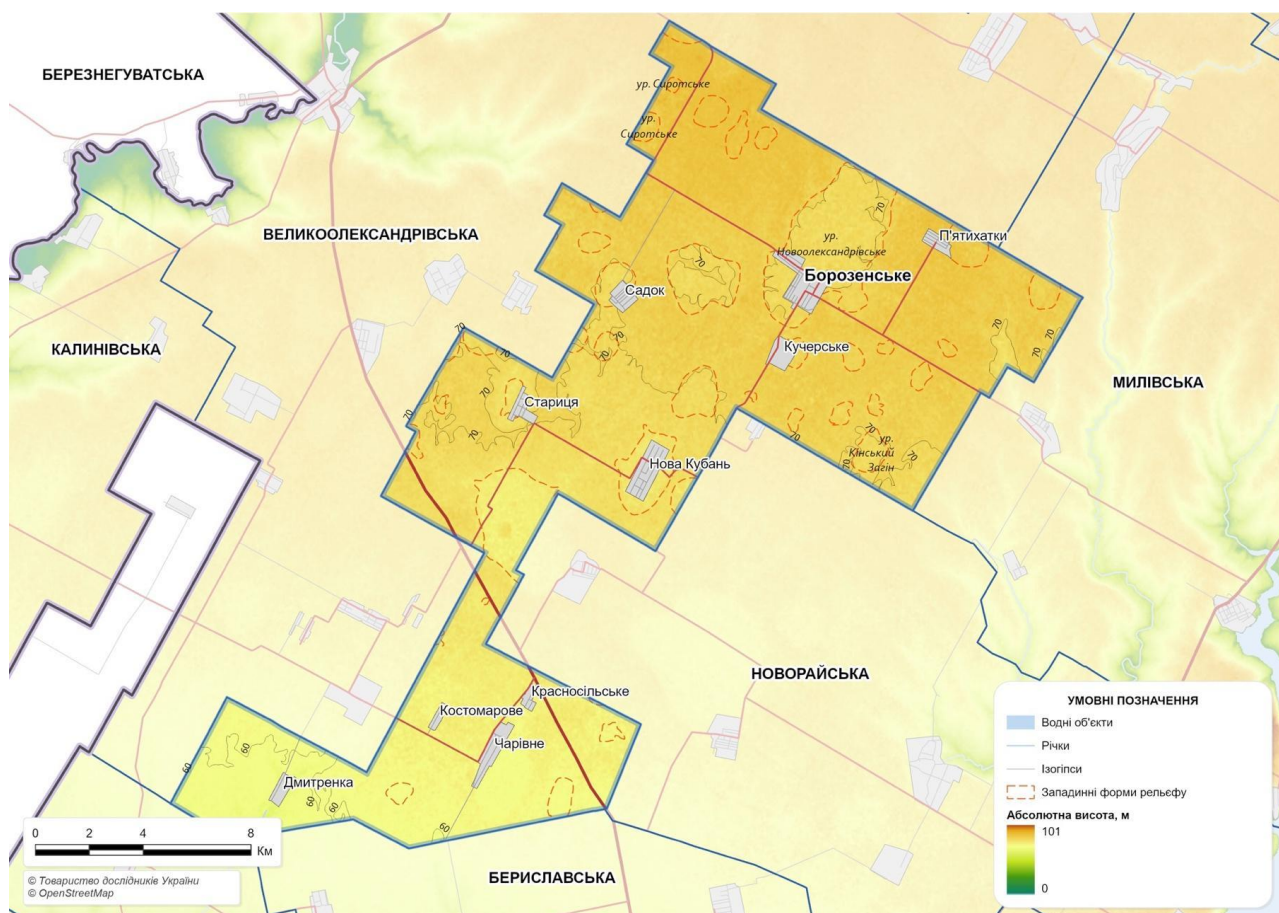
Загальна кількість родовищ в межах територіальних громад	Відсутні
Родовища горючих корисних копалин	Відсутні
Родовища неметалічних корисних копалин	Відсутні
Родовища підземних вод	Відсутні
Коротка характеристика мінерально-сировинних ресурсів в територіальних	У межах територіальної громади родовища корисних копалин відсутні

Борозенська територіальна громада

Середня висота, м	68,1
Мінімальна висота, м	50
Максимальна висота, м	79
Амплітуда висот, м	29
Пласка території (%)	99,95
Дуже пологі схили (%)	0,05
Пологі схили (%)	0,00
Слабко спадисті схили (%)	0,00
Спадисті схили (10%)	0,00
Сильно спадисті схили (%)	0,00
Середній показник вертикального розчленування (м/км.кв)	6,2
Середній показник крутизни схилів (°)	0,4
Середній показник горизонтального розчленування (км /км.кв)	0,07
Геоморфологічна карта (коротка характеристика у розрізі тергромад)	Територіальна громада знаходиться у межах Бузько-Дніпровської лесової рівнини, що являє собою пластово-денудаційну субгоризонтальну плоску рівнину на неогенових відкладах. Рельєф громади западинний, із крупними подами, подоподібними зниженнями та степовими блюдцями, загальною площею 6301,6 га (19% площі громади). Поди округлої або витягнутої форми, глибиною до 3-4 м. Найбільший под знаходяться в ур. Новоолександрівське. У східній частині громади беруть початок балки, що впадають у Каховське вдсх.
Гіпсометрична карта (коротка характеристика у розрізі тергромад)	Середня висота у межах громади: 68,1 м. Максимальна висота: 79 м (курган Гостра Могила). Мінімальна висота: 50 м (на півд. околиці с. Дмитренка). Амплітуда висот: 29 м.
Карта схилів (коротка характеристика у розрізі тергромад)	Територія громади характеризується пласким рельєфом (99,95% площі громади - це пласкі поверхні). Дуже пологі схили (1-3 °) зустрічаються локально у межах западинних форм рельєфу і займають лише 0,05% площі громад

ФІЗИЧНА КАРТА

КЛІМАТИЧНІ УМОВИ

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика кліматичних умов тергромади

Середньорічна температура: +10,0°C. Середня температура січня: -2,2...-2,5°C. Середня температура липня: +22,7...+22,8°C. Середньорічна кількість опадів: 460-480 мм. Тергромада знаходиться у дуже посушливій, помірно жаркій агрокліматичній зоні з м'якою зимою

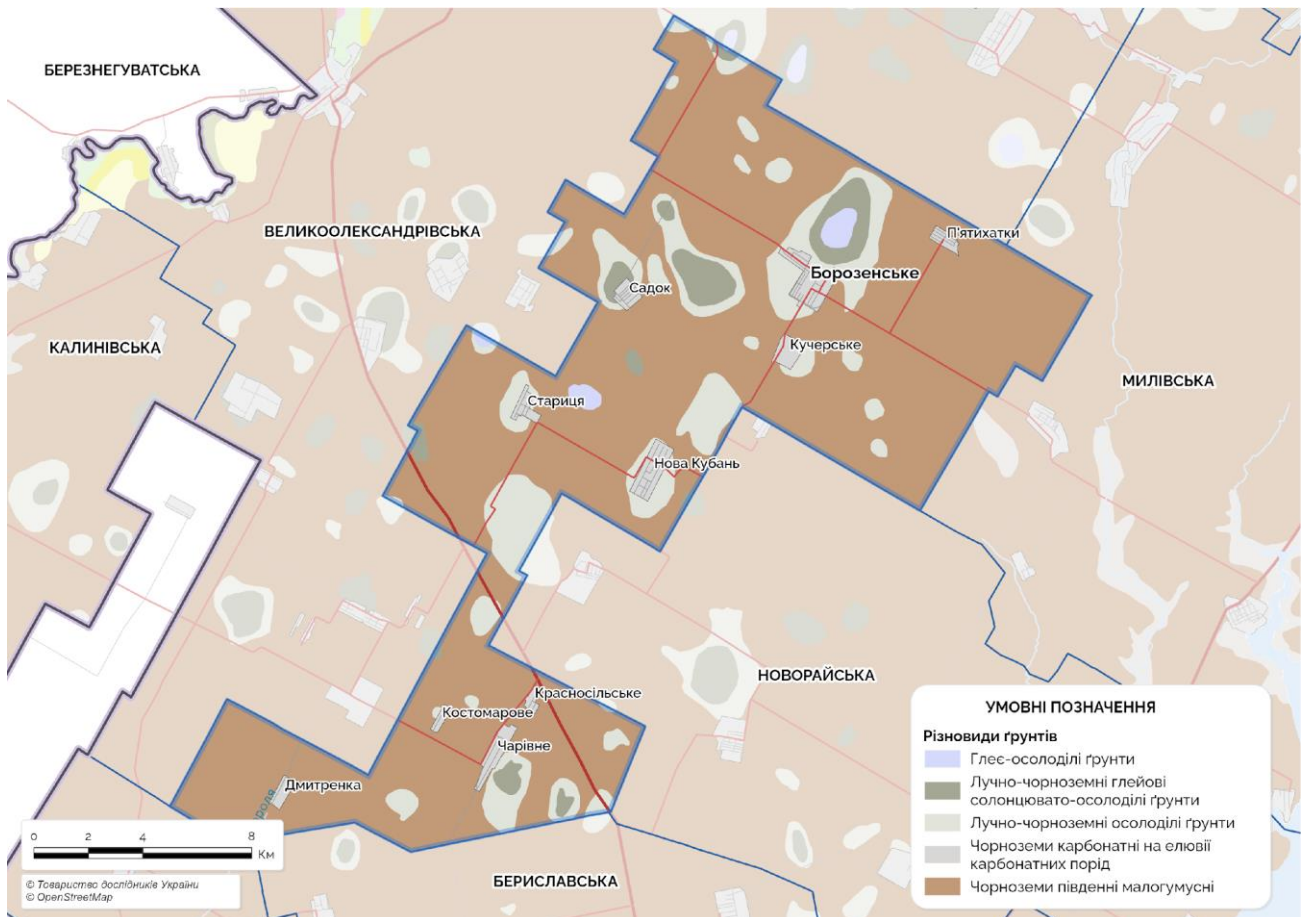

ҐРУНТИ

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика рослинного покриву тергромади	Рослинний покрив територіальної громади представлений: агрофітоценозами на місці різнотравно-типчаково-ковилових степів та остепнених луків степових подів (283,08 кв.км.; 86,97% площі громади); типчаково-ковиловими сухими степами з переважанням ковили української та ковили Лесінга за участю стоколоса прибережного, шавлії пониклої та ін. (19,42 кв.км.; 5,97% площі громади); полезахисними лісосмугами з робінією псевдоакацією, дубом звичайним, ясенем пенсильванським, кленами ясенolistим і гостролистим та ін.(14,9 кв.км.; 4,58% площі громади); байрачними дубовими та дубово-ясеновими заплавними широколистяними лісами з домішкою клена польового, в'яза листуватого та степових видів (жовта акація кущова, терен, залізняк бульбистий та ін.) (0,23 кв.км.; 0,07% площі громади)
Коротка характеристика ґрунтового покриву тергромади	Ґрунтовий покрив територіальної громади представлений: чорноземами південними малогумусними (264,5 кв. км.; 81,25% площі громади), лучно-чорноземними осолоділими ґрунтами (46,6 кв. км.; 14,33% площі громади), лучно-чорноземними глейовими солонцювато-осолоділими ґрунтами (11,8 кв. км.; 3,64% площі громади), глеє-осолоділими ґрунтами (2,5 кв. км.; 0,78% площі громади)

Борозенська територіальна громада ҐРУНТОВИЙ ПОКРИВ

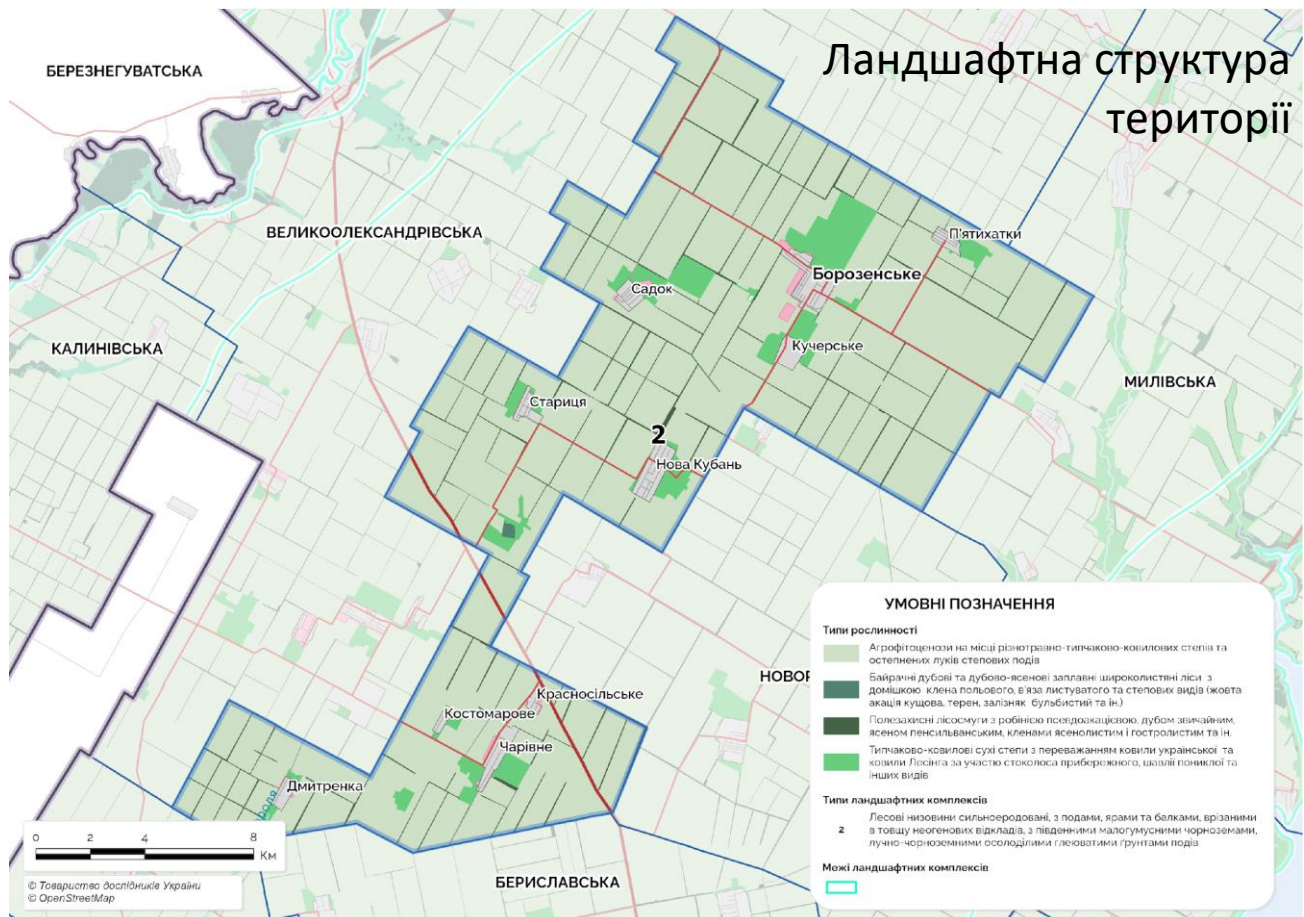
ЛАНДШАФТИ ТА РОСЛИННІСТЬ

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика ландшафтної структури тергромади

Ландшафтна структура території громади представлена: лесовими низовинами сильноеродованими, з подами, ярами та балками, врізаними в товщу неогенових відкладів, з південними малогумусними чорноземами, лучно-чорноземними осолоділими глеюватими ґрунтами подів (325,47 кв. км.; 99,99% площі громади)

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН: 2021 рік

**Борозенська
територіальна громада**

Коротка характеристика об'єктів природно-заповідного фонду	На території громади відсутні діючі об'єкти природно-заповідного фонду
Коротка характеристика перспективних об'єктів природно-заповідного фонду	Мережа перспективних об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення на території громади представлена: ботанічним заказником «Економія Іванівка Карла Фальц-Фейна» (Джерело: Мойсієнко І. І., Ходосовцев О. Є., Пилипенко І. О., Бойко М. Ф., Мальчикова Д. С., Клименко В. М., Пономарьова А. А., Захарова М. Я., Дармостук В. В. Перспективні заповідні об'єкти Херсонської області. Херсон: Видавничий Дім «Гельветика», 2020. 166 с. DOI: 10.32782/978-966-992-049-2/1-166)
Коротка характеристика екомережі	Загальна площа екомережі тергромади становить 34,41 кв. км. (10,58% від загальної площі території громади). Екологічна мережа в межах територіальної громади представлена наступними типами наземного покриття: лучно-степовими територіями (19,26 кв. км.; 55,97% площі екомережі); лісові території становлять (0,23 кв. км.; 0,67% площі екомережі), території охоплені полезахисними лісосмугами займають (14,9 кв. км.; 43,30% площі екомережі); внутрішні води (0,02 кв. км.; 0,06% площі екомережі). Екологічна мережа в межах територіальної громади представлена наступними типами рослинного покриття: типчаково-ковиловими сухими степами з переважанням ковили української та ковили Лесінга за участю стоколоса прибережного, шавлії пониклої та ін. (19,42 кв. км.; 56,44% площі екомережі); полезахисними лісосмугами з робінією псевдоакацією, дубом звичайним, ясенем пенсильванським, кленами ясенolistим і гостролистим та ін. (14,9 кв. км.; 43,30% площі екомережі); байрачними дубовими та дубово-ясеновими заплавами широколистяними лісами з домішкою клена польового, в'яза листуватого та степових видів (жовта акація кущова, терен, залізник бульбистий та ін.) (0,23 кв. км.; 0,67% площі екомережі). Ландшафтна структура екологічної мережі тергромади представлена: лесовими низовинами сильноеродованими, з подами, ярами та балками, врізаними в товщу неогенових відкладів, з південними малогумусними чорноземами, лучно-чорноземними осолоділими глеюватими ґрунтами подів (34,41 кв. км.; 100% площі громади)
Коротка характеристика сайтів (об'єктів) Смарагдової мережі тергромади	Сайти (об'єкти) Смарагдової мережі відсутні на території громади
Коротка характеристика екологічного стану, лісових та земельних ресурсів	За період з 2000 по 2020 роки втрата лісових насаджень в громаді складає 0.9 га. У територіальній громаді переважають дуже слабо еродовані ґрунти (90% площі громади)

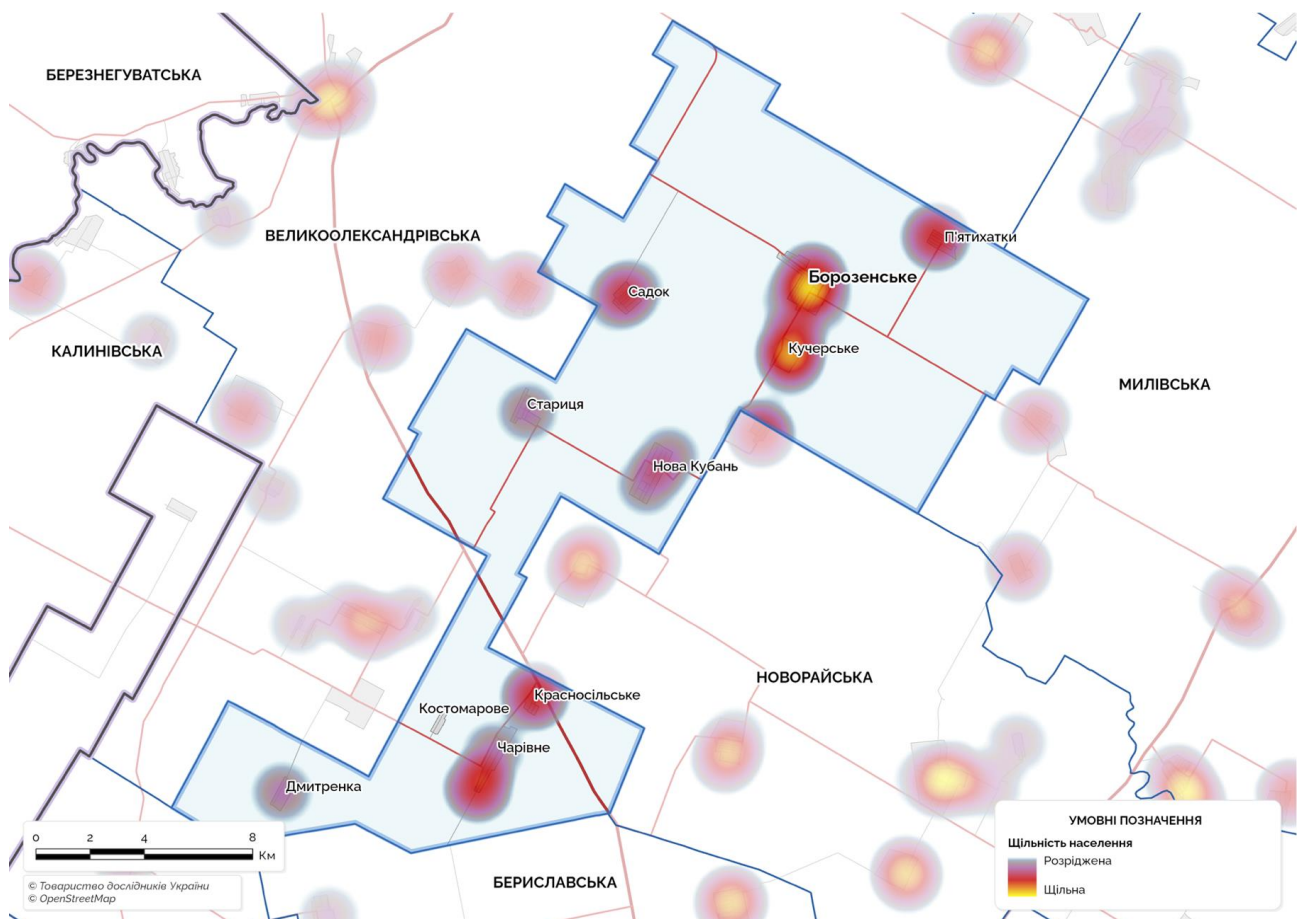
ДЕМОГРАФІЯ ДОВОЄННОГО ЧАСУ

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика демографічного потенціалу	Чисельність населення Борозенської територіальної громади на 1 січня 2022 року складала 3597 осіб, які проживали в 10 населених пунктах, з яких 1 (Костомарове) не мало наявного населення. В адміністративному центрі – селі Борозенське мешкало 41,5% населення громади, а перших трьох за людністю поселеннях (Борозенське, Кучерське і Чарівне) сконцентровано майже 2/3 населення громади – 65,8%. В цілому, чисельність населення територіальної громади складала 3,8% населення Бериславського району та 0,4% населення Херсонської області на відповідний період. Густота населення складала на початок 2022 року майже 11 осіб на квадратний км, щільність населених пунктів складала 3,08 на 100 км². Середня відстань між населеними пунктами – 5,7 км, середня людність населеного пункту складала 360 осіб. Частка осіб старша працездатного віку складає 21,96%, що відносить громаду до групи територіальних одиниць з низькою часткою осіб пенсійного віку відносно середньообласного параметру. Навантаження цією віковою групою на осіб працездатного віку сягає 356 особи на 1000 осіб, що також є низьким рівнем для області. Частка молодшої групи складає 20% населення, що відносить громаду до групи територіальних одиниць з вищим за середнім показником частки цієї вікової групи в структурі населення. Діти формують високе демографічне навантаження на рівні 320 на 1000 осіб працездатного віку. Загальний демографічне навантаження на рівні середнього по Херсонській області середнього і складає 676 осіб на 1000 осіб працездатного віку
Етнічна структура та національні артефакти в тергромаді	В межах тергромади знаходиться етнічна громада курдів в с. Садок

Борозенська територіальна громада ЩІЛЬНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ

ВПЛИВ ВІЙНИ НА ДЕМОГРАФІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Борозенська територіальна громада

Вплив війни на демографічний потенціал тергромади

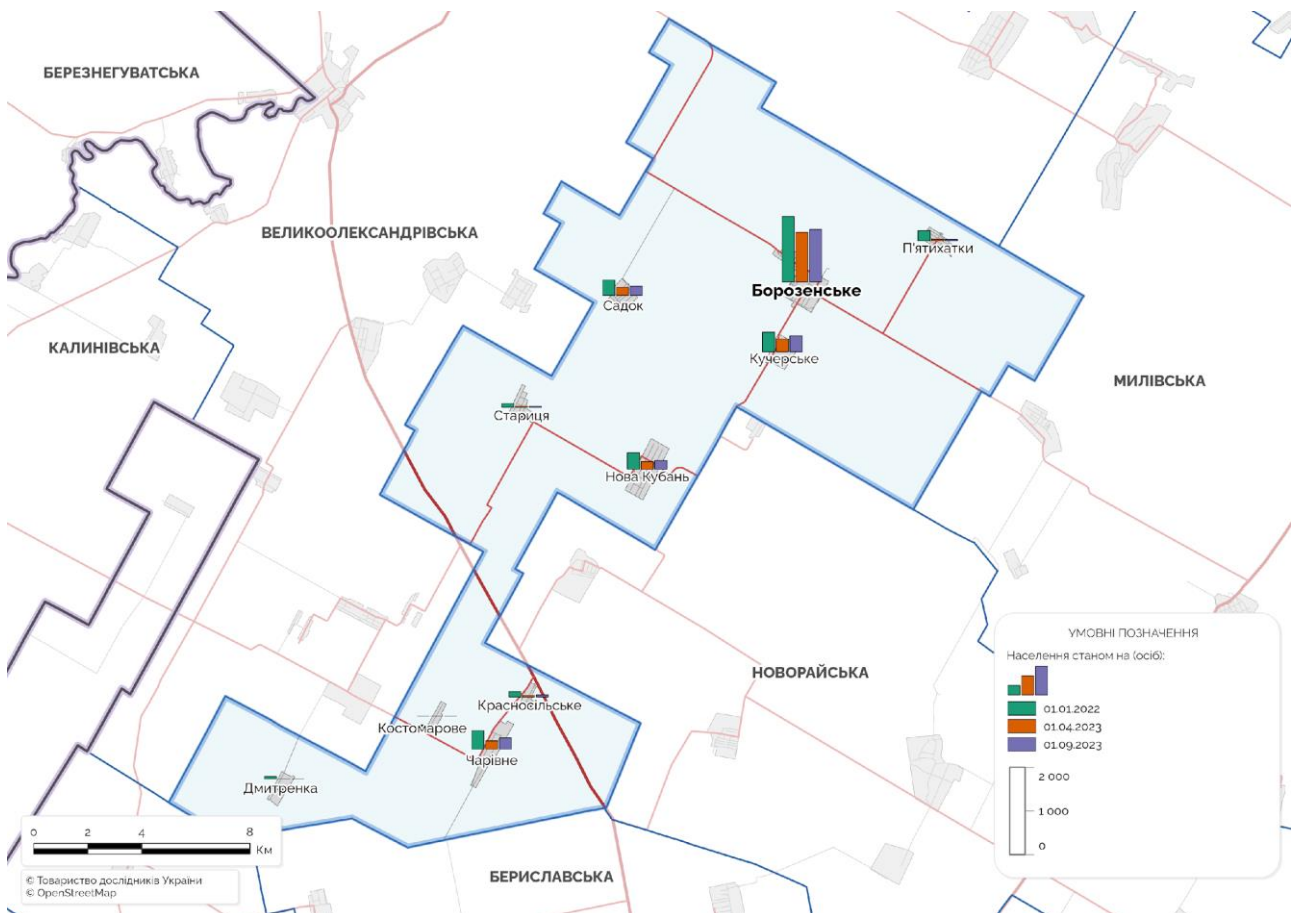
Повномасштабне вторгнення та інтенсивність бойових дій на території Борозенської громади зумовили дуже сильне скорочення населення. Загальне зменшення склало майже 42% на 1 квітня 2023 року. При чому, село Дмитренка повністю знелюдніло. Окрім цього села, найбільші показники скорочення зафіксовані П'ятихатки -85%, Красносільське - 71%. Менші за середні показники громади скорочення населення були зафіксовані в Борозенському – 25%, Кучерському – 33%.

Для громади є притаманним поступове збільшення чисельності населення за рахунок повернення громадян. Так, з 1 квітня 2023 по 1 січня 2025 року населення збільшилося на 421 особу або 11,7% чисельності населення станом на початок 2022 року. На 1 січня 2025 року чисельність населення досягла 2499 осіб. Це складає 69,5% від числа мешканців громади на 1 січня 2022 року. Відносно високі темпи зростання чисельності населення за обраний період демонструють села Борозенське, Кучерське і Чарівне, в яких з квітня 2023 року по січень 2025 року населення збільшилось на 12,9, 16,2 та 19,5% (від чисельності населення на 1 січня 2022 року).

Негативним аспектом залишається деформована вікова структура населення. Частка пенсіонерів перевищує 32,3% населення. Наявні діти до 15 років складають трохи більше 9% населення громади, що дещо відрізняє в позитивному аспекті цю звільнену громаду від більшості інших.

На 1 січня 2025 року густота населення складає менше 8 осіб на км², щільність населених пунктів складала 3,08 на 100 км². Середня відстань між населеними пунктами – 5,7 км, середня людність населеного пункту складає майже 250 осіб.

Борозенська територіальна громада
**ЗМІНА ДЕМОГРАФІЧНОЇ СТРУКТУРИ
 НАСЕЛЕННЯ (2022-2023 рр.)**

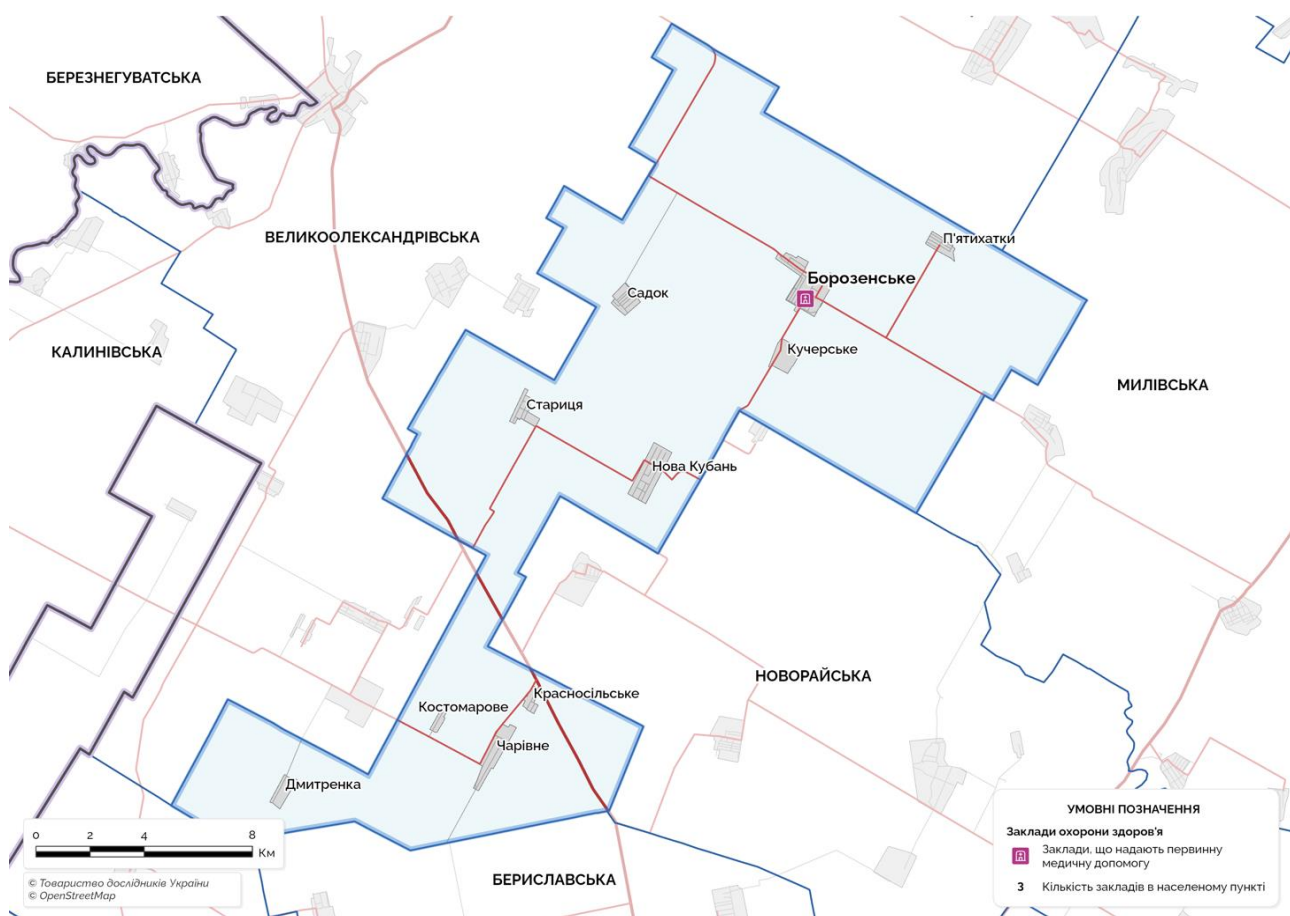
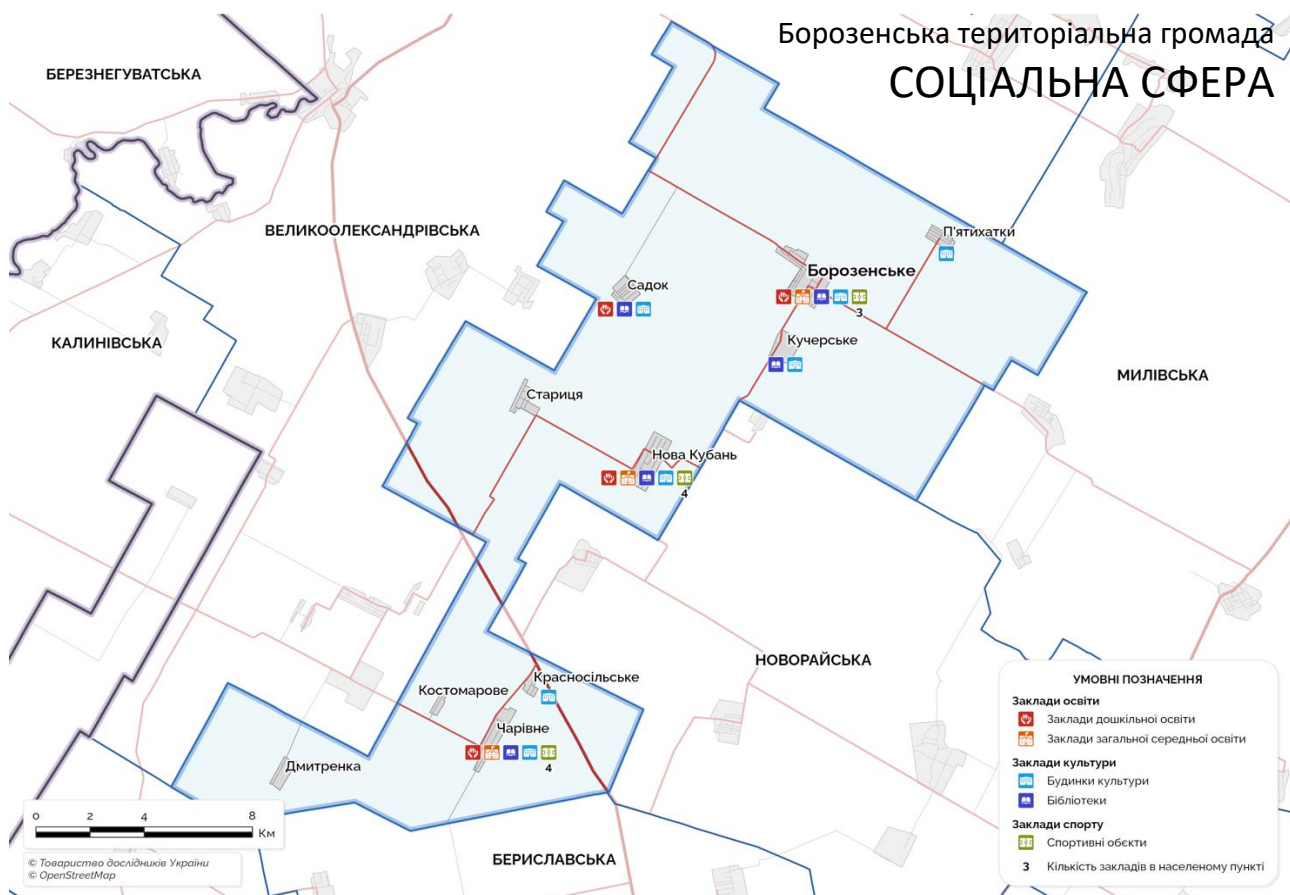

СОЦІАЛЬНА СФЕРА: 2021 рік

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика закладів освіти	Мережа закладів освіти представлена 1 ДНЗ та 2 дошкільні підрозділи, 3 ЗЗСО (у т.ч. 1 опорна школа (290 учнів) і 2 філії (28 учнів)). Один ЗЗСО I-III рівня акредитації та два I-II рівня акредитації. У ЗЗСО навчається 282 учнів та працює 42 педагоги. Середня наповненість класів у громаді - 16,5 учнів на клас. Навантаження на одного вчителя у громаді складає 6 учнів.
Медична сфера	Медична сфера територіальної громади складається із 1 закладу первинної медичної допомоги, який зареєстровано в системі ehealth. Послуги первинної медичної допомоги надає 1 лікар, із яким укладено 2053 декларацій, що становить 55,11% від загальної кількості населення територіальної громади
Коротка характеристика сфери соцзахисту	У громаді відсутні установи та заклади соціального захисту. Робота із соціального захисту реалізується у громаді через відділи Виконавчого комітету. Розбудова стійкої мережі установ та закладів соціального захисту, підключення партнерів приватних комерційних та громадських організацій до системи соціального обслуговування населення є одним з ключових завдань у громаді на найближчий період її розвитку. Обмежуючим фактором щодо його реалізації є брак фінансових ресурсів місцевого бюджету
Коротка характеристика сфери культури	Територіальна громада характеризується вкрай низьким навантаженням користувачів на заклади культури. У громаді 7 клубних закладів, 5 публічних бібліотек. Це обмежує перспективу комерціалізації частини послуг, які надають у сфері культури та, відповідно підвищує навантаження на місцевий бюджет
Коротка характеристика спортивної сфери	Спортивна інфраструктура громади за своєю структурою дуже спрощена. Її складають 11 об'єктів - 2 футбольні поля, 3 спортивні зали та 6 спортивних майданчиків

ІНФРАСТРУКТУРА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ: 2021 рік

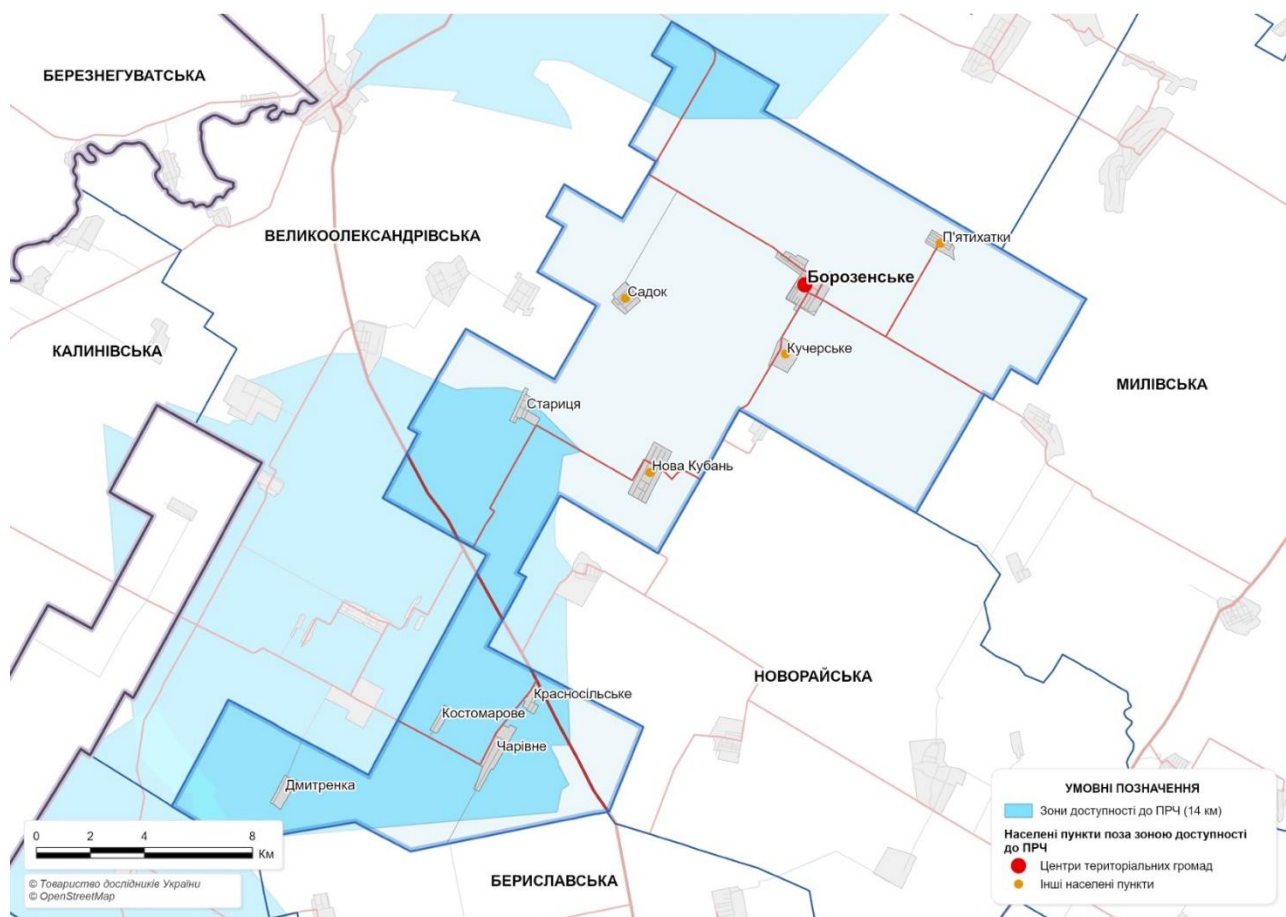

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика пожежної безпеки в тергромаді	Борозенське МПО, яке виконує пожежно-рятувальні роботи в межах громади, також періодично залучається до пожежно-рятувальних робіт до суміжних громад. Загалом 5 із 10 населених пунктів тергромади знаходяться в межах 20 хвилинної доступності до пожежно-рятувальних частин (ПРЧ), які розміщені на території сусідніх тергромад, таким чином 80,8% населення тергромади проживає поза зоною доступності 20 хвилин до ПРЧ
Загальний рівень техногенної безпеки тергромади	Високий рівень організації реагування на надзвичайні ситуації при дуже низькому потенціалі виникнення техногенної небезпеки в тергромаді. Тергромада потребує збільшення кількості сил реагування на надзвичайні ситуації
Коротка характеристика техногенної безпеки в тергромаді	В межах територіальної громади наявний один підрозділ (МПО) реагування на надзвичайні ситуації

Борозенська територіальна громада

СИЛИ РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

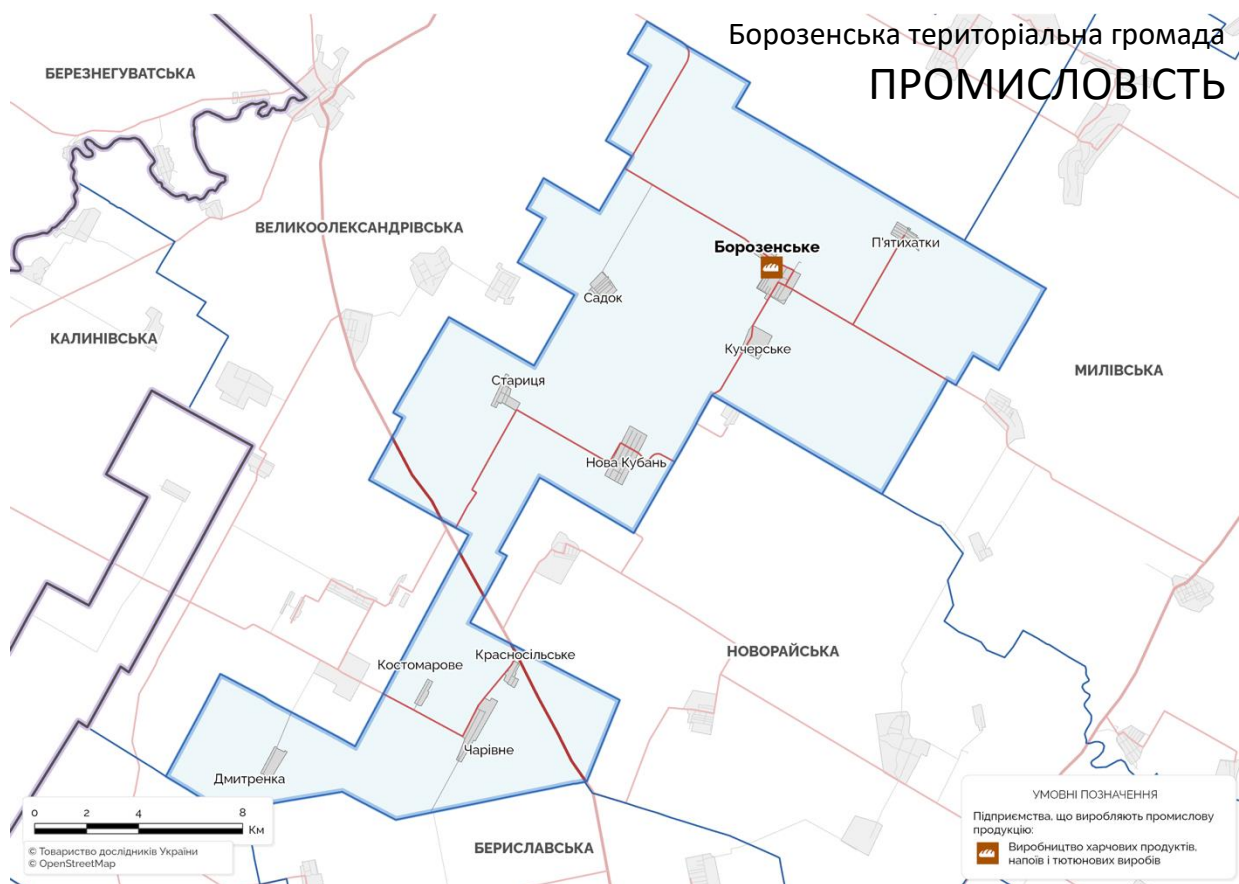

ГОСПОДАРСЬКИЙ РОЗВИТОК У МИРНИЙ ЧАС

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика промислового розвитку територіальних громад	В межах територіальної громади функціонує одне сільськогосподарське підприємство - сільськогосподарський виробничий кооператив "Борозенське", який здійснює роботи по вирощуванню зернових та олійних культур
Коротка характеристика енергетичного комплексу тергромад	Електростанції відсутні
Коротка характеристика агропромислового комплексу	В межах територіальної громади зареєстровано 13 підприємств агропромислового комплексу, із яких 4 - аграрних підприємства, 9 фермерських господарств
Переважаюча спеціалізація в рослинництві	Зернові культури (крім рису), бобові культури і насіння олійних культур
Переважаюча спеціалізація в тваринництві	Відсутня
Коротка характеристика інвестиційно-привабливих територій	Дані відсутні

КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА І ТУРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ МИРНОГО ЧАСУ

Борозенська територіальна громада

Загальна к-сть об'єктів культурної спадщини	3
Коротка характеристика культурної спадщини в територіальній громаді	В межах Борозенської тергромади знаходиться 2 військових поховання, а саме: Братська могила воїнів Червоної армії і пам'ятник на честь воїнів-односельчан (с. Борозенське) та Могила воїна Червоної армії (загинув у 1944 р.) (с. Дмитренка). Також в межах Борозенської тергромади знаходиться історичний об'єкт - Пам'ятник на честь воїнів-односельчан (с. Нова Кубань). Загалом тергромада має слаборозвинену туристичну інфраструктуру
Туристичні маршрути, що пролягають територією тергромади	Відсутні

ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА: 2021 РІК

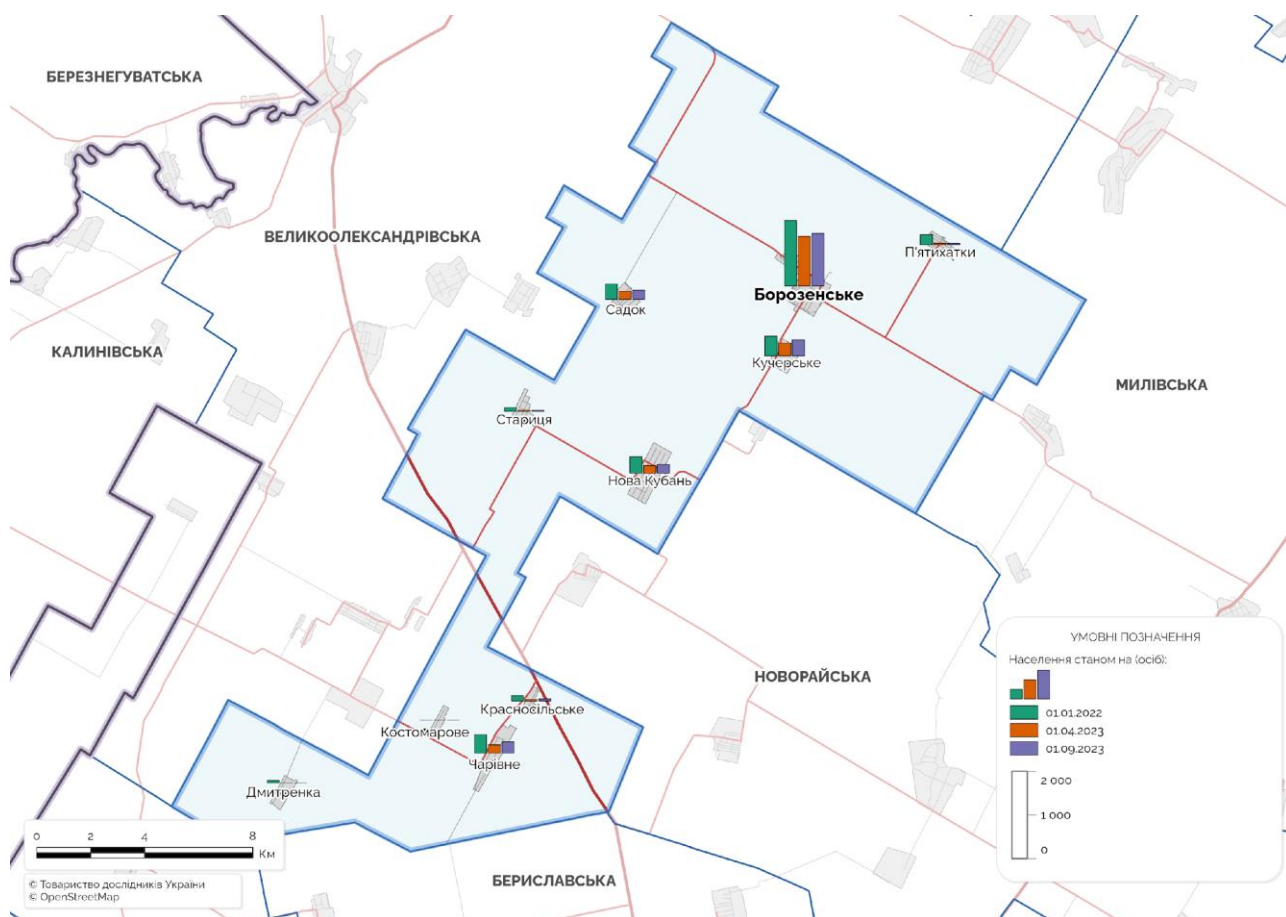

Борозенська територіальна громада

Коротка характеристика мережі автомобільних доріг	Загальна протяжність автомобільних доріг державного та місцевого значення в територіальній громаді становить близько 110 км, таким чином щільність автомобільних доріг в тергромаді становить 0,338 км/кв. км (середній показник по області). Найбільшу протяжність в межах тергромади мають дороги обласного (65,7%) та районного значення (18,6%)
Коротка характеристика доступності автобусних пасажирських перевезень тергромад	У 2021 році 3 із 10 (30%) населених пунктів тергромади мають регулярне автобусне сполучення (в тому числі центр тергромади), що становить 51% населення тергромади. Територією тергромади проходить 2 внутрішньообласних автобусні маршрути, 2 з них транзитні (з Херсону). Станом на 01.01.2025 року постійні маршрути відсутні. На території громади діє послуга соціального транспорту від ГО "Проліска"

Борозенська територіальна громада

ТРАНСПОРТНА МЕРЕЖА

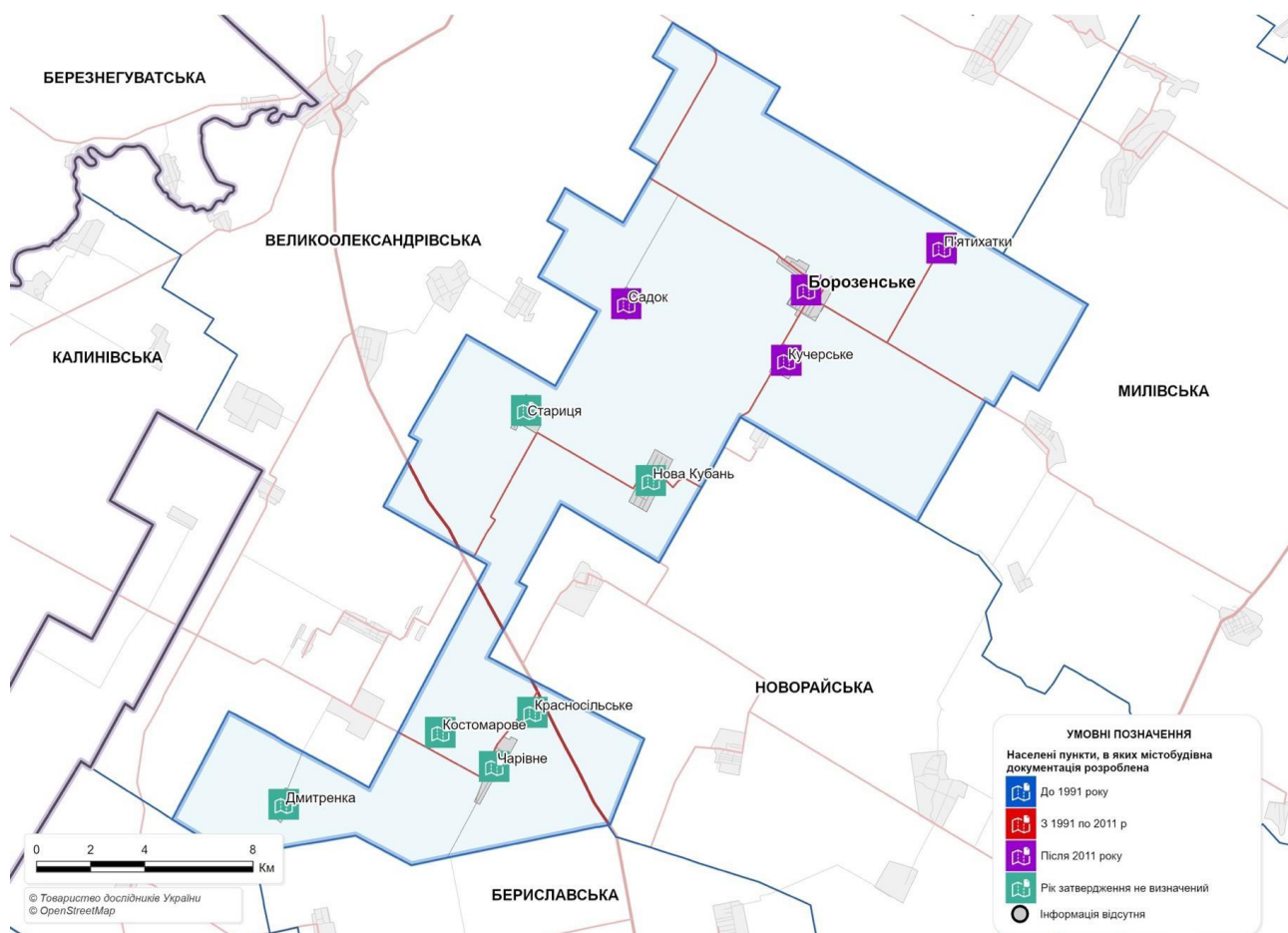
МІСТОБУДІВНЕ ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ: 2021 РІК

Борозенська територіальна громада

Поточний стан затвердження містобудівної документації (МБД) у тергромадах	До складу Борозенської сільської тергромади входить 10 населених пунктів. 4 н.п. мають генеральні плани, затверджені після 2011 р. Матеріали 4 генеральних планів з 10 н. п. тергромади наявні у публічному доступі (https://borozenska-gromada.gov.ua/genplani-gromadi-16-44-27-12-05-2021/), у високій якості. Інші графічні матеріали та текстова записка відсутні. Дані щодо затвердження оновленого генерального плану міською радою відсутні. Є в наявності плани зонування сіл Борозенське, Садо́к, Кучероське, П'ятихатки
Оцінка затвердженої МБД в тергромадах	4 населені пункти тергромади мають МБД, затверджену після 2011 р. 4 з 10 н.п. мають матеріали генеральних планів (основні креслення) наявні у публічному доступі. Основне креслення генерального плану, с. Борозенське наявне в публічному доступі. Креслення плану зонування с. Борозенське у публічному доступі відсутнє
Коротка характеристика житлового фонду	Загальна розрахункова площа житлових приміщень в тергромаді становить 99,7 тис. кв.м., загальна забезпеченість житлом в тергромаді становить 27,2 кв.м/особу. Розрахункова кількість квартир/житлових садиб становить 1815 одиниць, забезпеченість квартир/житлових садиб на 1 особу в тергромаді становить 0,50. Загалом, тергромада має середній рівень забезпеченості житлом населення
Коротка характеристика містобудівного освоєння	Розселенська мережа територіальної громади складається із 10 сіл, в яких проживає 3,6 тис. осіб, в тому числі одне село має чисельність населення менше 50 осіб. Загальна площа забудованих територій в межах тергромади - 8,59 кв.км, площа населених пунктів - 9,374 кв.км. Загалом тергромада має середній рівень містобудівного освоєння території, а потенціал містобудівного освоєння території тергромади можна охарактеризувати як середній ризик скорочення

Борозенська територіальна громада ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК

НАСЛІДКИ ВІЙНИ І ПОВОЄННА СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ

Борозенська територіальна громада

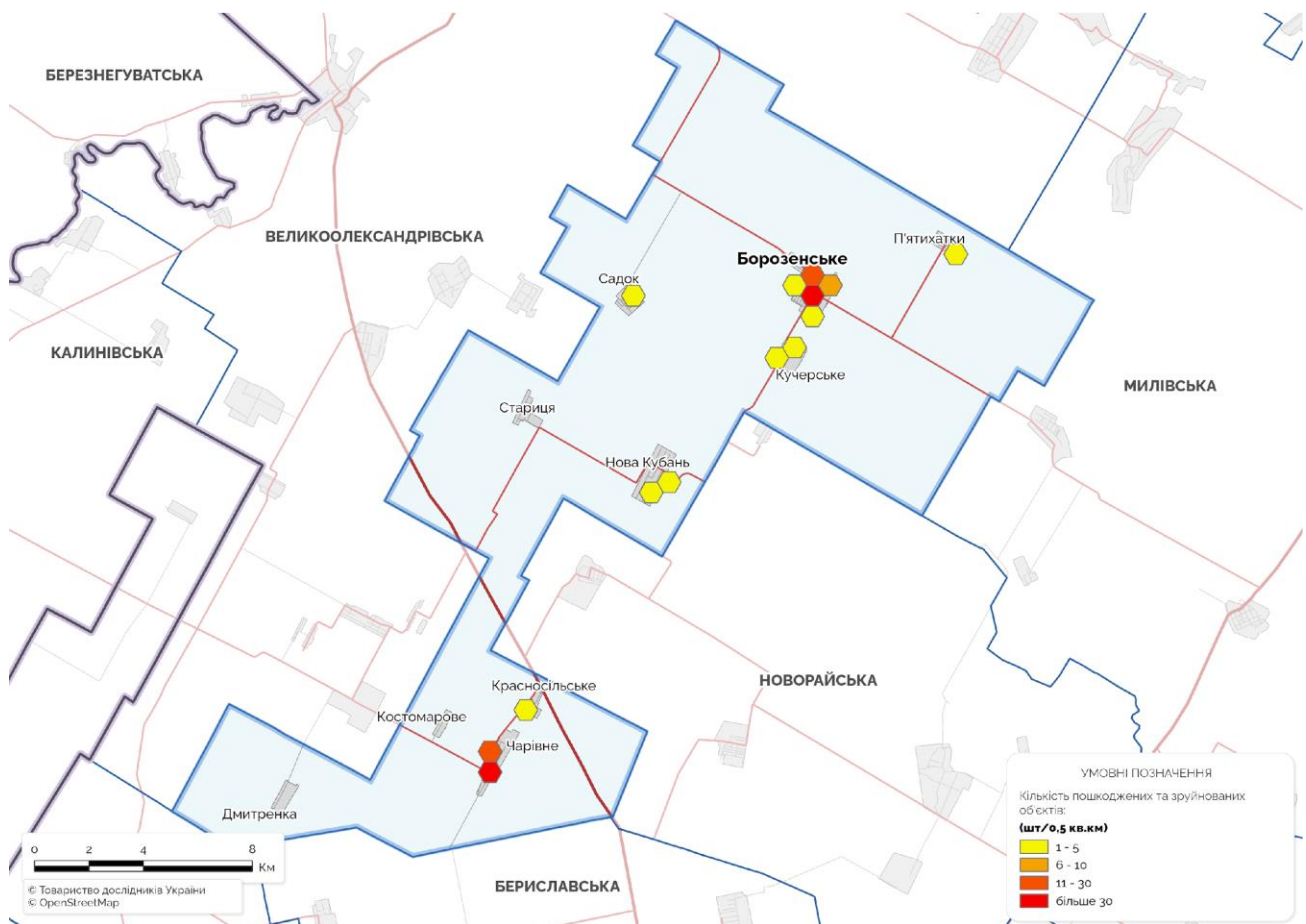
Період тимчасової окупації військами РФ	Борозенська селищна територіальна громада знаходилася під окупацією з 03 березня по 9 листопада 2022 року, і до сьогодні залишається територією можливих бойових дій
Наслідки військового вторгнення РФ	Масштаби пошкоджень від війни в межах Борозенської громади порівняно з іншими деокупованими громадами менші – в громаді в період від початку широкомасштабного вторгнення по вересень 2023 року загалом було зафіксовано 172 пошкоджених об'єкти (1,15% від загальної кількості зареєстрованих пошкоджень на деокупованих територіях в цей період), а станом на початок 2025 року їх налічувалося вже 650. Якщо говорити про пошкодження та прямі втрати за період війни, то загалом в межах громади пошкоджені 650 об'єктів зафіксовані у 9 населених пунктах з 10 (крім селища Костомарове). Пошкоджено 90 приватних житлових будинки, 1 багатоквартирний будинок та 33 об'єкти комунальної, соціальної, транспортної і виробничої інфраструктури. В тому числі - заклади охорони здоров'я, освітньої мережі, сфери культури, адміністративні будівлі і споруди комунального господарства, тощо. Переважна частина пошкоджень - 98,3%, - відбулися внаслідок влучання боєприпасів, 1,7% - внаслідок влучання ракет. Серед найбільш важливих об'єктів життєзабезпечення пошкоджено водонапірні вежі у 7-ти населених пунктах (Борозенське, Кучерське, П'ятихатки, Садок, Чарівне, Стариця, Красносільське), 6 об'єктів надання первинної медичної допомоги, 5 закладів освіти, 7 закладів сектору культури та туризму, 3 адміністративні об'єкти. У адміністративному центрі і найбільшому населеному пункті громади Борозенському окрім руйнувань житлових приватних і багатоквартирних будинків, пошкоджено чи повністю зруйновано Борозенський дошкільний навчальний заклад, Борозенський опорний заклад повної загальної середньої освіти, Центр первинної медичної допомоги, Борозенський сільський будинок культури ім. А.П. Снігача, адміністративна будівля та комплекс комунальних споруд. Наслідки війни на демографічну ситуацію в громаді відрізняються в межах різних населених пунктів. Село Костомарове ще до війни було безлюдне, а в час вторгнення додатково знелюдніло і малочисельне село Дмитренка (59 осіб до війни). Загалом в громаді скорочення населення склало близько 30%. Але в 2-х населених пунктах (Борозенське і Кучерське) частка населення порівняно з довоєнним періодом становить більше 80%, і лише 3 з 10 населених пунктів громади

станом на 01.04.2023 р. мали менше 40% від довоєнної чисельності населення, а на початок 2025 року вже таких населених пунктів було 2 (с. П'ятихатки та Стариця). Деформація вікової структури суттєва – в середньому по громаді частка дітей та підлітків становить близько 10%, працездатного населення – 58%, людей старше працездатного віку – 32%.

У демографічній ситуації Борозенської громади, незважаючи на руйнування, спостерігаються позитивні тенденції. Якщо у квітні 2023 року населення громади складало 58% від довоєнної кількості населення, то у вересні 2023 року – вже 65%, а у січні 2025 року – 69,5%. У селах Кучерське, Чарівне, Красносільське демографічний приріст з квітня по вересень 2023 року склав від 11 до 16%. На 4% зросло населення в цей період і в центрі громади – Борозенському. Враховуючи, що найбільш постраждали від руйнувань населені пункти показують відносно кращі демографічні тенденції після деокупації, можна стверджувати, що наявність чи відсутність пошкоджень внаслідок бойових дій прямо не впливають на динаміку повернення/не повернення людей і загальні демографічні втрати. Варто також зазначити, що, наприклад, населені пункти, які не зазнали (або зазнали мінімально) руйнувань внаслідок влучання боєприпасів чи ракет, демонструють гірші демографічні тенденції. Такі населені пункти як П'ятихатки, Дмитренка (у них сумарно зафіксовано 6 пошкоджених об'єктів), показали найбільші показники скорочення населення протягом воєнного часу. Це переважно малі села з кількістю населення менше 200 осіб (за винятком с. П'ятихатки). Така ситуація є загрозливою з точки зору нарощування подальших диспропорцій у людинності окремих населених пунктів в громаді, збезлюднення найменших населених пунктів та складнощів у відновленні/створенні нової мережі соціальних та інфраструктурних послуг

Борозенська територіальна громада

РУЙНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: 2022-2023 рр.

Повоєнне відновлення

Незважаючи на відносно малу площу і людність Борозенської територіальної громади, після деокупації в її межах було розпочато відновлення критичної інфраструктури: електромережі, дороги, водопостачання, мобільний та інтернет-зв'язок тощо. Загалом на даний час започатковано 14 проєктів відбудови на території громади загальним обсягом більше ніж на 557 млн грн в секторах економіки: освіта, вода, санітарія та управління відходами, державне управління, комунікації та ІТ. В числі цих проєктів: У черзі невідкладних заходів, окрім відбудови і ремонту житлового сектору, можна відзначити відбудову закладів охорони здоров'я, відновлення і відбудову мережі освітніх закладів. Зокрема, в числі таких заходів:

- реконструкція системи водопостачання в с. Кучерське, с. Борозенське, с. Чарівне, с. Садок, с. Красносільське;
- капітальний ремонт будівлі та нове будівництво захисної споруди цивільного захисту Борозенського опорного закладу повної загальної середньої освіти;
- нове будівництво захисної споруди цивільного захисту Чарівненської філії дошкільної та базової середньої освіти Борозенського опорного закладу повної загальної середньої освіти;
- відновлення Борозенського будинку культури ім. А.П. Снігача.
- нове будівництво захисної споруди цивільного захисту Борозенського закладу дошкільної освіти;
- нове будівництво центру безпеки с.Борозенське;
- нове будівництво місцевої автоматизованої системи централізованого оповіщення Борозенської сільської територіальної громади;

Також громадою в числі стратегічних планів відновлення відзначено встановлення «Сонячної електростанції (панелі)» між населеними пунктами с. Борозенське та с. Кучерське і організацію ковбасного цеху в с.Садок.

Довгострокова повоєнна стратегія розвитку, як і загалом для всіх деокупованих територій, має включати:

- 1) збереження і відновлення людського потенціалу, повернення людей, які виїхали за кордон, і вимушено переміщених осіб;
- 2) відновлення економіки громади в цілому і стабільне зростання конкурентоспроможності громади;
- 3) створення робочих місць і постійних джерел генерування доходів, заохочення програми підтримки і розвитку підприємництва;
- 4) розвиток системи надання соціальних послуг з урахуванням нових потреб, нових соціальних категорій і специфіки демографічної структури населення;
- 5) ліквідацію наслідків перетворення навколишнього середовища в результаті бойових дій;
- 6) відбудову населених пунктів з урахуванням: реальних потреб людей, ландшафтних особливостей території громади, принципів екологічності та естетики

Навчальне видання

**Борозенська територіальна громада та виклики воєнного часу.
Атлас умов та ресурсів**

За загальною редакцією Павла Остапенка, Дар'ї Мальчикової

Атлас

Підписано до друку 01.04.2025 Формат 60х90/8
Гарнітура Avenir Next.
Ум. друк. арк. 4,65. Тираж 100 прим

Виконавець і виготовлювач
Херсонський державний університет.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ХС №69 від 10 грудня 2010 р.
73000, Україна, м. Херсон, вул. Університетська, 27, тел. (0552) 32-67-65.

ТОВАРИСТВО
ДОСЛІДНИКІВ
УКРАЇНИ

ГІС-портал
Херсонської
області

СИМВОЛІКА ТА АТУ	ІСТОРІЯ	ГЕОЛОГІЧНА БУДОВА І КОРИСНІ КОПАЛИНИ	ГЕОМОРФОЛОГІЧНА КАРТА	КРУТИЗНА СХИЛІВ	КЛІМАТ	ЛАНДШАФТИ
ОСВІТА	ГЕОГРАФІЧНЕ ПОЛОЖЕННЯ	ГІПСОМЕТРИЧНА КАРТА	ВЕРТИКАЛЬНЕ РОЗЧЛЕНУВАННЯ РЕЛЬЄФУ	РОСЛИННІСТЬ	ГРУНТИ	ВИКОРИСТАННЯ ТЕРИТОРІЇ (ЗА ТИПАМИ)
МЕДИЦИНА	СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ	КУЛЬТУРА	СПОРТ	ЦЕНТРИ БЕЗПЕКИ ТА ПОЖЕЖНО- РЯТУВАЛЬНІ ЧАСТИНИ	НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ	ОБ'ЄКТИ ПІДВИЩЕНОЇ ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ
ЗАЛІЗНИЦЯ	ЖИТЛОВИЙ ФОНД	ГЕНЕРАЛЬНІ ПЛАНИ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТІВ	МІСТОБУДІВНЕ ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ	МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ	ЦНАП	ЗАГАЛЬНІ СУДИ ТА ПРОКУРАТУРА
ПАСАЖИРСЬКІ ПЕРЕВЕЗЕННЯ	МЕРЕЖА АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ	ТУРИСТИЧНІ МІСЦЯ ТА МАРШРУТИ	КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА	СФЕРА ГОСТИННОСТІ	НАДАВАНІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ	ВИКОНАВЧА ВЛАДА
РІЧКОВА ТА МОРСЬКА ТРАНСПОРТНА ІНФРАСТРУКТУРА	ПРИРОДНО- ЗАПОВІДНИЙ ФОНД	СТАЦІОНАРНІ ДЖЕРЕЛА ЗАБРУДНЕННЯ	ЗАЙНЯТІСТЬ ТА ТРУДОВІ РЕСУРСИ	ІНВЕСТИЦІЙНО- ПРИВАБЛИВІ ТЕРИТОРІЇ	ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИКА	ПРОМИСЛОВІСТЬ